

Дмитро Бачинський
Dmytro Bachynskyi

МЕДІАОСВІТА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

MEDIA EDUCATION IN THE SYSTEM OF MODERN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: NATIONAL AND FOREIGN EXPERIENCE

У статті досліджено зарубіжний та вітчизняний досвід упровадження медіа в систему освіти, зокрема у заклади вищої освіти. Визначено потребу вдосконалення й подальшого введення медіаосвіти в Україні, розкрито положення, етапи та значення Концепції впровадження медіаосвіти в Україні. Розглянуто медіаграмотність як важливу складову подальшого розвитку громадянського суспільства нашої держави.

Порушено проблему формування медіакомпетентності сучасного педагога як складова частина його професійної майстерності. Надано інформацію про основні центри дослідження медіаосвіти в Україні, їх роль та доведено важливу роль медіаосвіти як фундаменту формування медіаграмотності та медіакультури, що має стати основою гуманітарної безпеки держави.

Ключові слова: *теорії медіаосвіти, концепція медіаосвіти, центри медіаосвіти, літня школа, журнал.*

У сучасному світі, зокрема і в Україні, відбувається активний розвиток різних видів медіа. Головною проблемою стало не отримати інформацію, а не загубитися у величезному інформаційному просторі. Великою загрозою, в якому є медіаконтент, який носить маніпулятивний чи відверто шкідливий характер. Особливо це життєво необхідно в той час, коли наша держава переживає не простий час ведення гібридної війни проти неї, частиною якої є інформаційна війна. Найбільш уразливим до таких дій є юне покоління, зокрема студентська молодь.

Перед педагогами закладів вищої освіти стоїть завдання розвинути у студентів навички критичного мислення, вміння аналізувати інформаційний матеріал та створювати власні медіатексти. Цій діяльності має передувати формування медіакомпетентності самого педагога.

Гостро стоїть питання впровадження медіаосвіти в Україні, оскільки цей напрям освіти почали ґрунтовно та активно вивчати в нашій державі лише останніми десятиліттями. І незважаючи на достатню глибину дослідження вітчизняними науковцями окресленої теми, слід зазначити, що зазначене питання потребує комплексного підходу та вивчення.

Медіаосвіта є предметом дослідження низки зарубіжних та вітчизняних учених. Зокрема, мас-медіа, модель та методи медіаосвіти вивчали у своїх працях такі науковці, як Е. Харт, Р. Хоббс, О. Федоров, Д. Бекінгем, Л. Мастерман, Д. Консідайн; проблемами формування медіакомпетентності у педагогів займалися І. Доніна, І. Фатеева, М. Кузьміна, Л. Найдьонова; психолого-педагогічні дослідження розкрито в працях Н. Габор, Р. Куїн, О. Бондаренко, О. Федоров, О. Спичкін, К. Ворсноп; над проблемою сприйняття медіатекстів у різних країнах, вікових особливостей розвитку медіакомпетентності працювали А. Карон, К. Тарасов, С. Шеїн, Е. Харт, І. Левшина, А. Кульок; загальнотеоретичні дослідження, аналіз моделі медіаосвіти та медіа загалом відтворено в працях Д. Бекінгема, К. Безелгета, Л. Зазнобіної, Д. Консідайна, Р. Кьюбі, С. Пензіна, Ю. Усова, Л. Мастермана, Е. Харта, Р. Хоббса; значення медіаосвіти для становлення особистості досліджували І. Задорожна, О. Федоров, А. Литвин, О. Бурім; проблемою впровадження медіаосвіти в освітній процес опрацьовували В. Різун, М. Скиба,

С. Файлітзен; застосування медіатехнологій, розв'язання проблеми впливу медіа на суспільство означено в наукових доробках Р. Гуревич, Н. Бахмат, Н. Морзе, О. Федорова та ін.

Значна кількість наукових праць, присвячених різним питанням медіаосвіти, досліджено й опубліковано українськими науковцями В. Івановим, Г. Онковичем, Л. Найдьоною, Б. Потятинником, Г. Почепцовою, Н. Череповською, К. Лемківською та ін.

Значне місце у плеяді вчених, які займаються дослідженням окресленої проблеми, займає російський учений, доктор педагогічних наук, голова провідної наукової школи РФ з питань медіаосвіти та медіакомпетентності, професор, президент Асоціації кіноосвіти та медіапедагогіки Росії з 2003 року О. В. Федоров. Він є автором понад 400 статей та низки наукових праць, учасником міжнародних наукових конференцій із питань медіакомпетентності. Виступав із доповідями на конференціях ЮНЕСКО (1999, 2005, 2007), Раді Європи (2002, 2007) та ООН (2008). Однак, незважаючи на достатню глибину дослідження вітчизняними та зарубіжними вченими окресленої проблеми, слід зауважити, що це питання потребує комплексного вивчення досвіду впровадження медіаосвіти в заклади освіти України та зарубіжжя.

Мета статті – дослідити зарубіжний та вітчизняний досвід зародження, розвитку та впровадження медіаосвіти в заклади освіти, яка в сучасному інформаційному світі відіграє важливу роль як показник рівня розвитку суспільства: визначити її пріоритетні напрями розвитку в Україні, беручи до уваги позитивний досвід розвинених країн.

Стрімкий розвиток інформатизації світу, значний вплив медіа на формування суспільної та наукової думки, спричинив виникнення поняття “медіаосвіта”. На думку науковців, ключову роль у цьому відіграло ЮНЕСКО, оскільки ця дефініція вперше була використана в 1973 році на засіданні Сектору інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради із кіно, телебачення та аудіовізуальної комунікації [1, с. 41]. Натомість деякі вчені вважають, що перша навчальна програма розроблена канадським дослідником Маршалом Маклуеном ще у 1959 році. І вона досить успішно застосовувалась у деяких країнах Європи та США.

Загалом ЮНЕСКО пройшла чотири стадії у формалізації медіаосвіти:

- Грюнвальдська декларація, прийнята у 1982 році, в якій йшлося про зростаючу роль та значення мас-медіа, підкреслювалось значення формування медіа грамотності.
- Проведення Тулузької конференції у 1990 році, на якій зокрема обговорювалось застосування термінів “медіаосвіта” та “медіа грамотність”.
- Проведення Віденської конференції у 1999 році, на якій було запропоновано медіаосвіту в контексті технологічних досягнень і нової ери комунікацій.
- Проведення семінару ЮНЕСКО в Севільї у 2002 році, в якому було адаптовано визначення цієї галузі, прийняте на Віденській конференції [2, с. 8].

Один із видатних дослідників цієї галузі О. Федоров на основі вивчення поглядів учених різних країн визначив вісім теорій медіаосвіти. Це:

1. *Ідеологічна теорія*. Її прихильники вважають, що медіа маніпулює громадською думкою, зокрема в інтересах визначених класів, рас та націй, а дитяча аудиторія є найлегшою мішенню впливу медіа. Тому пріоритетною метою медіаосвіти є спонукання аудиторії до зміни системи масової комунікації.

2. *Протекціоністська (ін'єкційна, захисна) теорія*. Прихильники цієї теорії вважають, що медіа здійснюють сильний і у той же час негативний вплив на аудиторію. Зокрема, діти сприймають зображення насилля на екрані за зразок, який запроваджують у реальному житті. Аудиторія тут є масою пасивних споживачів, не здатною зрозуміти сутність медіаповідомлень. Метою медіаосвіти є пом'якшення негативного ефекту сильного залучення до медіа. Педагоги показують різницю між реальним та віртуальним життям, протистоять негативному медіаконтенту. Основна увага приділяється проблемам негативного зображення насильства та сексизму.

3. *Медіаосвіта як джерело задоволення потреб аудиторії*. В аспекті цієї теорії визнається, що вплив медіа на аудиторії обмежений, учні можуть самі обрати та оцінити медіатекст

відповідно до своїх потреб. Таким чином, мета медіаосвіти полягає в тому, щоб допомагати учням використовувати медіа з максимальним ефектом.

4. *Практична теорія.* Вплив медіа тут також визнається обмеженим, а основним завданням є навчити школярів використовувати медіаобладнання. Тобто головна увага приділяється вивченню технічної сторони та навчання використанню приладів, у тому числі і для створення власного медіаконтенту (гуртки операторів, фотографів, комп'ютерників).

5. *Естетична (художня) теорія.* Метою медіаосвіти є допомога аудиторії в розумінні основних законів та мови медіа як різновиду мистецтва, розвиток естетичного сприйняття та смаку, здатності до кваліфікованого аналізу медіатекстів. Тому основний зміст медіаосвіти спирається на вивчення мови медіакультури, її історії, авторського світу творців. Педагоги навчають школярів критичному аналізу художніх медіатекстів, їх інтерпретації та кваліфікованій оцінці.

6. *Семіотична теорія.* Медіапедагоги цього напрямку стверджують, що медіа часто намагаються приховати знаковий характер своїх текстів. Тобто метою медіаосвіти є допомога пасивній аудиторії правильно читати тексти медіа. Основним змістом навчання стають коди та "граматика" медіатексту, тобто мова медіа, а стратегією – навчання правилам декодування медіатексту, опис його змісту, асоціацій, особливостей мови.

7. *Медіаосвіта як засіб формування критичного мислення.* Медіа тут представлені як четверта влада, котра може диктувати пріоритети (порядок денний) для аудиторії. Метою медіаосвіти є захист аудиторії від маніпулятивного впливу медіа, навчання орієнтації у медійному потоці. Педагог у процесі занять вивчає з учнями вплив медіа на індивідів та суспільство за допомогою кодів (символів), розвиває критичне мислення стосовно медіаматеріалів. Аудиторія в умовах надлишку інформації потребує орієнтира, має бути навчена сприймати та аналізувати інформацію, повинна мати уявлення про механізми та наслідки впливу медіа. Метою медіаосвіти є виховання людини, підготовленої до сприйняття інформації мас-медіа, здатної повноцінно зрозуміти та проаналізувати її, протистояти маніпуляційним впливам.

8. *Культурологічна теорія.* Її прихильники вважають, що медіа пропонує, а не нав'язує інтерпретацію текстів. Аудиторія завжди перебуває у процесі діалогу з медіатекстами та їхнього оцінювання. Аудиторія самостійно аналізує контент, вкладає в нього свою інтерпретацію. Головною метою медіаосвіти є допомога учням зрозуміти, як медіа можуть збагатити сприйняття, знання [8].

За свідченням одного з консультантів Ради Європи та ЮНЕСКО Л. Мастермана медіаосвіта є актуальною. Це:

1. Насиченість сучасного світу медіа – телебачення, радіо, газети, урнали, відеоігри та ін. Сучасна людина за день використовує медіа частіше, ніж іще два покоління тому за місяць.

2. Вплив засобів масової комунікації на свідомість людини.

3. Виробництво та поширення інформації, розвиток механізмів управління інформаційними потоками.

4. Зростаючий вплив медіаосвіти на розвиток демократії в світі.

5. Зростання значення візуальної комунікації та інформації.

6. Поява "інформаційної економіки", перетворення інформації на товар, її приватизація.

7. Медіаосвіта як необхідна умова підготовки молодого покоління до життя у світі, все більш насиченому засобами масової комунікації [5, с. 2].

Важливим документом у розвитку медіаосвіти в Європі є резолюція Європрейського союзу щодо введення обов'язкової медіаосвіти для країн Європейського союзу, яка прийнята 16 грудня 2008 року [2].

В Україні першим важливим кроком у цьому напрямі стала Концепція медіаосвіти, яка була схвалена постановою Президії Національної академії педагогічних наук України 20 травня 2010 року (протокол №1-7/6-150), в якій медіосвіта розглядалась як важливий чинник модернізації освіти, і базуватись повинна на міжнародному досвіді та вивченні

медіакультури населення України. На той час це був єдиний державний документ у цій галузі. Президія Національної академії педагогічних наук України схвалила нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні 21 квітня 2016 року. За шість років, які пройшли з часу прийняття першої редакції концепція у 2010 році, відбулося багато змін у розвитку медіа, тому вона потребувала оновлення. Зокрема, до пріоритетних напрямів медіаосвіти введено розроблення стандартів й освітніх програм для педагогів всіх рівнів освіти.

Головною метою Концепції визначено сприяння розбудові в Україні ефективної системи медіаосвіти, що має стати фундаментом гуманітарної безпеки держави, розвитку і консолідації громадянського суспільства, протидії зовнішній інформаційній агресії, всебічно підготувати дітей і молодь до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою медіа, формувати у громадян медіаінформаційну грамотність і медіакультуру відповідно до їхніх вікових, індивідуальних та інших особливостей. Результатом такого процесу має стати медіаграмотність [4].

Для реалізації Концепції визначено основні етапи її реалізації:

I. Експериментальний етап (2010-2016 роки), який включає проведення всеукраїнського експерименту з впровадження медіаосвіти в освітніх закладах, розроблення навчальних програм, організацію курсів для підготовки медіа педагогів, координація зусиль науковців для експериментального розширення медіаосвітніх практик.

II. Етап поступового укорінення медіаосвіти та стандартизації її змісту (2017-2020 роки), на якому зокрема відбуватиметься широке громадське обговорення результатів експериментального впровадження медіаосвіти, розроблення та затвердження державних стандартів й освітніх програм фахової підготовки педагогів, розроблення й апробація курсів за вибором з медіакультури зокрема та для студентів закладів вищої освіти, організація систематичного підвищення медіаінформаційної грамотності педагогічних кадрів, активізація співпраці освітян з медіа виробниками, активізація міжнародної співпраці у сфері розбудови медіаінформаційної грамотності.

III. Етап подальшого розвитку медіаосвіти та забезпечення її масового впровадження (2021-2025 роки), який характеризуватиметься науково-методичним та організаційним забезпеченням масового впровадження медіаосвіти в заклади освіти (дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної, вищої), введенням медіаосвітнього складника в навчальні програми вищої школи, розвитком матеріально-технічної бази всіх ланок медіаосвіти, систематичною співпрацею освітян з медіа виробниками, розробленням прикладних науково-дослідних тем з питань підвищення ефективності медіаосвіти для забезпечення наукового супроводу її впровадження [4].

На цей час в Україні діють три центри медіаосвіти – у Києві (Інститут соціальної та політичної психології та Інститут вищої освіти Академії педагогічних наук України) та у Львові (Інститут екології масової інформації). Всі три центри активно займаються створенням навчальних програм та посібників, організують наукові конференції, присвячені медіаосвіті та працюють над проблемою впровадження такого напрямку в заклади освіти України.

Перша літня школа з медіаосвіти була проведена 15-20 серпня 2011 року, її організатором виступила Академія української преси. Серед педагогів були президент Асоціації кіноосвіти і медіапедагогіки Росії, проректор з наукової роботи Таганрозького державного педагогічного інституту імені А.П. Чехова, доктор педагогічних наук, професор О. В. Федоров, президент Академії української преси, завідувач кафедри Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, професор В.Ф. Іванов, доктор філологічних наук, професор Маріупольського університету Г.Г. Почепцов, керівник Спілки кінематографістів України, кандидат мистецтвознавства С.В. Тримбач, співробітники відділу кіномистецтва Інституту імені Максима Рильського, Академії педагогічних наук України, медіаексперти громадських організацій [12]. У цьому ж році 21-24 червня на Волині відбулася вже чотирнадцята школа.

У 2003 році в контексті впровадження медіаосвіти в Україні Інститутом екології масової інформації Львівського національного університету імені І. Франка було створено електронний

журнал “МедіаКритика”. редколегія якого займається публікацією наукових та науково-популярних статей на тему проблем масової комунікації та мас-медіа. Крім електронного варіанту журнал виходить щоквартально у друкованому вигляді [9].

Упровадження навчальних програм та дисциплін, які були спрямовані на розвиток медіаосвіти, у закладах освіти розвинутих країнах світу активно починається в 60-х роках ХХ століття. Наприклад, у Фінляндії таке впровадження відбувається у 1970 році (у вищій школі із 1977 року), у Швеції із 1980 року, Данії із 1979 року. Також у 70-тих роках медіаосвіта починає активно розвиватись в країнах Північноамериканського континенту, зокрема в Канаді та США. В Канаді медіакультура стала частиною навчальних планів з англійської мови, курси з якої читаються практично в усіх канадських університетах. А франкоканадцями у вересні 1990 року засновано Асоціацію медіаосвіти ((Association for Media Education – MAME) у Квебеку. Тепер такі асоціації діють у всіх провінціях Канади. Вони регулярно проводять наукові конференції, випускають газети та журнали присвячені медіаосвіті. Один із провідних науковців у сфері канадської медіапедагогіки К. Уорсноп вважає, що медіа необхідно вивчати не тільки для того, щоб дати школярам або студентам ті чи інші знання, але й перш за все тому, що медіа сьогодні – це наше навколишнє середовище, і було б нерозумно ігнорувати те, що нас оточує [10, с. 58].

Значний досвід у впровадженні медіаосвіти мають Сполучені Штати Америки. Вже в 1958 році у США завдяки Американській газетній асоціації (ANPA), починає діяти програма “Газета вкласі”. участь у якій брали понад п’ять мільйонів учнів. У 60-х роках курси засобами радіо та телебачення викладаються у понад двох сотнях коледжів. Але медіаосвіта носить не обов’язковий характер, тому поступається зокрема й Канаді. Лише в 90-х роках цей напрям освіти отримує потрібне фінансування та розвиток. І сьогодні медіаосвіта саме США є лідером серед країн світу.

Медіаосвіта в Польщі почала активно розвиватись у 90-х роках і спиралась на європейський досвід. Уже в 1996 році було створено Польське об’єднання “Технології і освітні медіа”. Щоквартально почав виходити журнал “Медіаосвіта”. У закладах вищої освіти польських міст (Варшава, Гданськ, Люблін, Торунь та ін.) почали широко використовувати медіаосвіту, зокрема у викладанні гуманітарних дисциплін [11, с. 37].

Упровадження такої освіти залежало від особливостей та рівня розвитку кожної країни. Наприклад у Франції, як країні, в якій у ХІХ столітті великої популярності та розвитку набув кінематограф, перші кроки в медіаосвіті пов’язані саме з цим жанром мистецтва. Ініціатором розвитку такої освіти стала Асоціація преси та інформації для молоді, яка в 1971 році виступила із ініціативою включення предмету ЗМІ в навчальні програми навчальних закладів країни. Взагалі впровадження такої освіти в багатьох країнах пов’язане із вивченням різноманітних видів мистецтв.

У теперішній час упровадження медіосвіти в розвинених країнах відбувається надзвичайно активно та має системний характер. Наприклад, майже в усіх коледжах та університетах розвинених країн ув тому чи іншому вигляді є курси з медіа.

Отже, проблема формування та впровадження медіаосвіти в Україні стоїть надзвичайно гостро. Сьогодні досліджуване питання активно вивчається в нашій країні лише останнє десятиліття. Та певні кроки в цьому напрямі вже мають місце. Зокрема, розпочався процес створення та впровадження навчальних програм у систему вищої освіти України. Важливим кроком у розвитку медіаосвіти є розробка Національною академією педагогічних наук України Концепції впровадження медіаосвіти в Україні.

Досвід розвинених країн світу демонструє, що медіаосвіта успішно інтегрована в заклади освіти різного рівня, де приділяється значна увага створенню медіапрограм, періодичних видань та проведенню наукових і науково-практичних конференцій із актуальних проблем медіаосвіти. Тому, не викликає сумніву потреба подальшого впровадження медіаосвіти в Україні, як необхідність для створення громадянського суспільства та гарантія інформаційної безпеки нашої держави.

Список використаних джерел

1. Іванов В. Ф., Шкоба О. Я. Медіаосвіта та медіаграмотність: визначення термінів: наук. журн. Інформаційне суспільство: Київ : 2012. (№16) С. 41-52.
2. European Parliament resolution of 16 December 2008 on media literacy in a digital world (2008/2129(INI)). URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do> (дата звернення 29.09.2018).
3. Іванов В. Ф., Волошенюк О. В. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник. Київ : Центр вільної преси, 2011. 352 с.
4. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні: Президія Національної академії педагогічних наук України 21 квітня 2016 р. URL: www.mediaosvita.com.ua/material/konceptsia...
5. Masterman L. Teaching the Media: London: Comedia Publishing Group, 1999. 423 p.
6. Головченко Г. О. Розвиток медіаосвіти у США: Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: зб. наук. праць третьої міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 12–14 лист. 2012 р. Львів, 2012. С. 129–132.
7. Іванов В. Ф., Волошенюк О. В., за наук. ред. Різуна В.В. Медіаосвіта та медіаграмотність : підруч. Київ: Центр вільної преси, 2012. 352 с.
8. Федоров А. В. Медиаобразование в зарубежных странах: Таганрог: изд. Кучма, 2003. 238 с. URL: <http://textarchive.ru/c-1849282-pall.html> (дата звернення 10.10.2018).
9. Електронний журнал “Медіакритика” URL: <http://www.mediakrytyka.info/> (дата звернення 11.10.2018).
10. Worsnop C. Screening Images: Ideas for Media Education. Mississauga: 1994. 258 p
11. Drzewiecki, P. (2010). Media aktywni: Dlaczego i jak uczyć edukacji medialnej? Otwock: Warszawa, 188 p.
12. Перша літня школа медіаосвіти за підтримки USAID URL: WWW.ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/vidbulasya_persha_litnya_shkola_mediaosviti_z_pidtrimki_usaid_ta_internyuz_network/ (дата звернення 11.10.2018).

Today, the issue of media education implementation in Ukraine is very acute as this direction of education began to be studied thoroughly and actively in our country recently. An analysis of recent researches and publications by national and foreign scientists in the field of media education showed that despite the scientists' sufficient depth of study of the outlined problem, this issue requires a comprehensive study of the experience of media education implementation at the educational institutions of Ukraine and abroad.

The media education in the information world is promoted by the saturation of modern life of the media, its influence on human consciousness, the growing influence on the development of democracy in the world, the growing importance of visual communication and information, the emergence of an “information economy”, the need to prepare the younger generation for life in the world saturated with mass media communication, etc. UNESCO takes an important part in the development and implementation of media education in the world. The research studies the four stages of media education formalization in the world (Grunewald Declaration, Toulouse Conference, Vienna Conference, UNESCO Seminar in Seville).

On the basis of the study of the views of scientists from different countries, a prominent Russian researcher identified the theory of media education: ideological, protectionist, media education as a source of meeting the needs of the audience, practical, aesthetic (artistic), semiotic, media education as a means of forming critical thinking, culturological.

The, stages and significance of the Concept for the implementation of media education in Ukraine are outlined and media literacy is considered as an important component of the further development of the civil society of our country.

On the basis of the research of scientific works of national and foreign scientists, the need for further deep scientific research on the development and implementation of media education in Ukraine was identified. The importance of creating media education programmes and provision of scientific and methodological literature is described.

The problem of forming the media competence of a modern teacher as a component of his professional competence was revealed. Information on the main centers of study of media education in Ukraine was given and an important role of media education as a foundation of media literacy and media culture, which should become the basis of the state humanitarian security was proven.

Key words: *theory of media education, concept of media education, media education centers, summer school, journal.*

УДК: 378:3.072.1(09)

DOI: 10.32626/2309-9763.2018–25.25-32

Дмитро Боднар
Dmytro Bodnar

АВТОНОМІЯ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІХИ РОЗВОЮ

INDEPENDENCE OF HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT: THE WAY OF DEVELOPMENT

У статті здійснено історико-педагогічний аналіз формування та розвитку ідеї автономності закладів вищої освіти, окреслено окремі віхи її розвитку на зламі ХХ та ХХІ століття. Відображено основні тенденції імплементації норми Закону України “Про вищу освіту” щодо автономії закладів вищої освіти. Визначено проблеми та шляхи становлення автономії закладів вищої освіти в Україні.

Ключові слова: *автономія, заклад вищої освіти, академічна свобода, демократизація та гуманізація освіти.*

Зміни, що відбуваються нині у системі вищої освіти України, потребують глибокого вивчення та осмислення не тільки з позицій сьогодення, але й в історико-педагогічному плані. Адже ідея автономності закладу вищої освіти, закладена у чинному Законі України “Про вищу освіту”, формувалася упродовж довготривалого часу. Це одна з найстаріших форм самоврядування, яка ще від часів середньовіччя сприяла перетворенню університетів на найвагоміші чинники суспільного прогресу. Крім того, автономія закладів вищої освіти є однією з основних засад громадянського суспільства. Впровадження основ університетської автономії відповідає потребі подальшої демократизації не тільки академічного життя, а й суспільних процесів загалом. Саме такої точки зору дотримуються відомі українські вчені, зокрема Л. Березівська, Н. Дічек, В. Кремень, С. Ніколаєнко, В. Огневюк, С. Сисоева та інші. Автономія – це й інституційна форма академічної свободи, що є передумовою того, щоб заклади вищої освіти виконували визначені їм функції. А отже, вони повинні бути захищені від надмірного тиску держави, економічних та політичних утисків.

З урахуванням зазначеного вище метою статті є окреслення окремих віх розвитку ідеї автономності закладів вищої освіти України та визначення проблем і шляхів її розвою. Для реалізації цієї мети було поставлено такі завдання: окреслити віхи формування ідеї автономії закладів вищої освіти України на зламі ХХ-ХІ століття; узагальнити аналітичний прогноз імплементації автономії закладів вищої освіти України.

Питання розвитку автономії вищої освіти займають важливе місце у дослідженнях вітчизняних науковців. Історико-педагогічні аспекти розвитку автономії закладів вищої освіти знайшли своє відображення у працях таких учених, як: А. Аврус, А. Андреев, В. Белокуров, А. Бойко, Н. Брехунець, Н. Дем’яненко, В. Єлютін, А. Іванов, С. Квіт, В. Кінельов, С. Клепко, О. Кривоноженко, М. Поляков, С. Посохов, О. Радул, В. Савчук, В. Садовничий, С. Сіроплло,